

DOI <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P210-9976-2021-12>

POVÁLEČNÉ PERZEKUCE PŘÍSLUŠNÍKŮ ARMÁDY A PŘIJETÍ ZÁKONA NA OCHRANU LIDOVĚ DEMOKRATICKÉ REPUBLIKY

Mgr. Bc. Tomáš Řepa, Ph.D.

Katedra teorie vojenství, Fakulta Vojenského
leadershipu, Univerzita obrany

1 Úvodem

Po skončení druhé světové války bylo Československo státem na rozcestí. Komunisté se snažili ovládnout klíčové instituce státu včetně armády. Přitom docházelo k řadě nezákonností. Po převratu v únoru 1948 na to navázalo i přijímání legislativy již totalitního státu. Zářným příkladem byl zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky přijatý v říjnu 1948. Na podkladě tohoto zákona bylo odsouzeno mnoho tisíc osob za údajné protistátní činy.

Zakladatelské období komunistického režimu začíná únorem 1948 a končí rok po Stalinově smrti v roce 1954. Během velmi krátké doby načrtli noví vládcí hlavní obrysy nového režimu. Šlo o tak zásadní, a tak rozsáhlé přeměny všech oblastí společenského dění – mocenské, politické, ekonomické, sociální, právní, kulturní – že zasáhly do života všech občanů, nevyhnuly se žádné sociální vrstvě a žádné instituci ani zájmovým organizacím. Komunistická moc a na ní budovaný režim razily novou stupnici hodnot, zatímco staré hodnoty zatracovaly. Rozkládaly i dlouholeté vztahy mezi občany, mezi přáteli i uvnitř rodin, snažily se vymýtít nebo ve svůj prospěch zneužít tradice, zvyky, a tak zasahovat do každodenního života občana. Chtěly ovlivňovat jeho vědomí, určovat směr jeho myšlení, hranice jeho poznání. Monopol na pravdu totiž patří k podmínkám stability monopolu moci.¹

¹ KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2008, s. 18.

Vlna politických procesů, kterou komunisté spustili, výrazně vystupovala z běžné masové nezákonnosti a nižších forem represe. Procesy představovaly její vyústění, jakýsi vrcholek nezákonnosti, který postihl celou společnost. Masová nezákonnost vytvářela nejen nezbytné předpoklady a příznivé podmínky procesů, ale byla i jejich živnou půdou, protože neustále vytvářela další podezřelé a oběti. Po nastolení komunistické totality se nezákonnost stala v podstatě politickým programem a šířila se závratnou rychlostí, pronikla do všech částí života společnosti a postupně se proměnila v normálnost každodenního života. Nadřazenost komunistů se realizovala tak, že se obsah a vyklad zákonů přizpůsobovaly politickým rozhodnutím. Mocenské orgány, společenské instituce a jejich funkcionáři se tak řídili politickými směrnici bez ohledu na zákony. Tomuto účelu sloužilo i uspořádání mocenského mechanismu, v němž všechny instituce moci a řízení, jakož i instituce občanské společnosti, fungovaly jako nástroj k prosazení záměrů komunistického vedení na všech stupních.² Komunistická strana tak ve své podstatě představovala více než zákon.³

2 Perzekuce příslušníků armády

V zakladatelském období režimu došlo k největší míře perzekuce v celé historii komunistické nadvlády. Politické perzekuce, k nimž došlo v prvním období po únoru 1948 v čs. armádě, byly nedílnou součástí obdobného procesu, který probíhal v celé společnosti, proto měly přibližně stejnou podobu i projevy. Prvním bylo tzv. úsilí o očistu veřejného a politického života, což bylo eufemistické pojmenování pro čistky, zasahující jak představitele poražených politických stran a sil, tak i ty, kteří ve svých funkcích a na svých místech neskytali plné záruky naprosté loajality k novému režimu. Čistky měly masový charakter a byly stále častěji doprovázeny dalšími formami, především soudním i mimosoudním postihem. Podobně jako v občanském životě docházelo také v armádě k odstraňování režimu nepohodlných lidí z velitelských i dalších funkcí, jejich následnému zatčení a obvinění

² KAPLAN, Karel. *Nekrvavá revoluce*. Praha: Mladá fronta, 1993, s. 181.

³ ŠKERLE, Michal. Vybraná ustanovení zákona na ochranu lidové demokratické republiky. In: VOJÁČEK, Ladislav a Jaromír TAUCHEN (eds.). *I. česko-slovenské setkání doktorských studentů a postdoktorandů oboru právní historie a římského práva: sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 282.

z vykonstruovaných trestných činů. Následovalo odsouzení, zpravidla i k vysokým trestům, popř. umístění do táborů nucené práce. Ani ti, kteří z různých důvodů unikli trestnímu postihu, nezůstali nepotrestáni, podobně jako ti, kteří svou „vinu“ už odpykali – museli vykonávat nekvalifikované práce, byli násilně vystěhováváni, zbavováni důchodů i dalších zákonných požitků, perzekuci neunikli ani jejich rodinní příslušníci.⁴

Celoarmádní průměr propuštěných činil 22,2 procenta celkového stavu důstojnického sboru ke dni 15. února 1948. Od tohoto průměru se výrazně odlišovala procenta propuštěných podle druhů zbraní, podle hodnotí i podle místa působení v období války. Propuštěno bylo 41 procent generálů (57 ze 139), 32,1 procenta důstojníků letectva, 30,9 procenta důstojníků tankového vojska a 28,6 procenta důstojníků generálního štábu. Z důstojníků, kteří působili za války na Západě, bylo propuštěno 52,3 procenta (490 z 937), důstojníků z domácího prostředí 20,8 procenta (1 731 z 8 339), důstojníků – bývalých politických vězňů – bylo propuštěno 20,3 procenta (149 ze 734) a z důstojníků, kteří konali za války službu v armádě Slovenské republiky, to bylo 20 procent (318 z 1 591). Nejmenší procento propuštěných bylo z bývalých příslušníků vládního vojska – 15,2 procenta (126 z 837). a z bývalých příslušníků 1. čs. armádního sboru v SSSR – 9,5 procenta (82 z 864). Drtivá většina propuštěných se ničím neprovinila, a dokonce ani verbálně nevyjádřila nesouhlas s novým režimem. Celou poúnorovou očistu důstojnického sboru od reakčních důstojníků lze tedy jednoznačně označit za politickou čistku směřující k definitivnímu ovládnutí armády komunistickou stranou.⁵

Nejdříve směřovala politická perzekuce do armády především vůči jejímu velitelskému sboru (je třeba připomenout, že v tomto směru vyvíjela KSČ nátlak na obměnu za sobě loajální kádry již od května 1945)⁶, potom v druhém sledu došlo k zneužití armády k mimosoudním postihům celých skupin mužské populace, které nebylo možné ani podle dobově deformovaného

⁴ BÍLEK, Jiří (ed.). *Československá armáda jako oběť i nástroj politické perzekuce: sborník vybraných dokumentů z let 1948–1953*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2005, s. 5.

⁵ HANZLÍK, František. *Diskriminace a perzekuce vojáků v Československu v letech 1945–1955*. Praha: Powerprint, 2015, s. 47–48.

⁶ VÚA – VHA, fond Nejvyšší poradní orgány v armádě (1945–1956), VR, č. j. 5/taj./P–1945.

právního řádu postihnout. Vedle trestu sledovala tato forma také snahu tyto osoby tzv. převychovat, tj. přimět je alespoň k formálnímu souhlasu s novým režimem a současně je využít jako levnou a bezprávnou pracovní sílu v odvětvích, kde se projevoval nedostatek pracovníků. Politická perzekuce v čs. armádě sledovala stejný cíl a používala stejné metody, jaké byly charakteristické pro úsilí KSČ o ovládnutí celé společnosti a její přeměnu podle sovětského vzoru. Vzhledem k poslání a úloze armády jako základu ozbrojených sil však postihy v některých oblastech vykazovaly mimořádnou intenzitu i brutalitu a vedly v poměrně krátké době ke změně charakteru, poslání i podoby armády.⁷

KSČ přikročila k tzv. očistě velitelského sboru – politickým čistkám, jež měly odstranit z armády generály a důstojníky z různých důvodů, společným jmenovatelem ale bylo to, že šlo vždy o ty, kteří již nevyhovovali novému režimu, případně se jevíli neloajálními. Čistky v armádě neprováděly jako v civilním sektoru Akční výbory Národní fronty, které nebyly v armádě ustaveny (ač mnozí důstojníci v nich působili), ale jejich úkoly převzal Armádní poradní sbor (APS). Projednával nejen personální otázky předložené velením armády, ale také návrhy na propuštění důstojníků připravené Ústředním akčním výborem Národní fronty (ÚAV NF). Důležité slovo při posuzování tzv. politické nespolehlivosti vojáků z povolání mělo Obranné zpravodajství (OBZ), které již před únorem 1948 připravovalo seznamy „nespolehlivých generálů a důstojníků“. Na základě téměř tisíce návrhů, které přišly z ÚAV NF, bylo okamžitě propuštěno přes 450 generálů a důstojníků, do konce roku 1949 stoupl tento počet na téměř 3000.⁸

Již záhy po komunistickém převratu v březnu a dubnu 1948 tak muselo armádu opustit 27 generálů (mezi jinými Sergěj Ingr, František Moravec, Alois Liška, Josef Bártík, Karel Janoušek, Heliodor Píka, Bedřich Neuman, Karel Kutlvašr a další) a dalších 813 vysokých důstojníků. Následná vlna čistek, jejichž obětí se stalo na 2000 vojáků z povolání, proběhla od května 1948 do února 1949. Ani ta však nebyla poslední. V letech 1948–1953 bylo totiž z celkového počtu 13 112 důstojníků téměř 4000 propuštěno z politických

⁷ BÍLEK, 2005, op. cit., s. 5.

⁸ BÍLEK, Jiří, Jaroslav LÁNIK a Jan ŠACH. *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945–květen 1955*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2006, s. 97.

důvodů, takřka 1000 odsouzeno k vysokým trestům odnětí svobody včetně doživotí, 28 popraveno na základě vykonstruovaných obvinění (mezi nimi i zástupce náčelníka hlavního štábu gen. Heliodor Píka), téměř 500 bylo odesláno do táborů nucených prací a na 2500 bylo nuceně vystěhováno do přikázaných míst. Mezi důstojníky, kteří nepřežili kruté podmínky věznění, byl i bývalý náčelník hlavního štábu gen. Bohumil Boček. Perzekuční kroky komunistického režimu byly zaměřeny nejen proti vojákům z povolání, ale i proti jejich rodinným příslušníkům.⁹

Čistky ve velitelském sboru armády proběhly nejprve podle zákona č. 72/1946 Sb., jehož platnost byla prodloužena zákonem č. 134/1948 Sb. do konce roku 1948. Od počátku roku 1949 probíhalo propouštění z armády administrativní cestou podle podkladů vypracovaných X. odborem MNO a v červenci 1950 byl přijat zákon č. 85/1950 Sb. O opatřeních souvisejících s úpravou kázeňského práva příslušníků ozbrojených sil, který byl k propuštění z armády využíván celou první polovinu padesátých let.¹⁰

Oproti ostatním kategoriím důstojníků zůstala složka původního OBZ (OBZ oficiálně zaniklo 1. dubna 1946, kdy bylo formálně změněno na 5. oddělení hlavního štábu) po únoru roku 1948 probíhajícími čistkami v podstatě nedotčena. Podle interních materiálů: „*Očista v OBZ postihla jen takové příslušníky, kteří se bezprostředně před a po únoru 1948 projevíli jako nepřátelé KSČ a lidově demokratického zřízení.*“¹¹ V řadách 5. oddělení hlavního štábu zůstalo i 15 bývalých příslušníků vládního vojska. Personální složení OBZ se nezměnilo prakticky až do roku 1949, kdy do armády přicházejí z náboru tak zvané dělnické kádry. Na vedoucích místech však nadále zůstávají zkušení příslušníci OBZ z předcházejícího období. Propuštění nepohodlných vojáků z armády nebylo jedinou formou perzekucí. Zakrátko přišly mnohem brutálnější metody perzekuce – zatýkání, mučení a zmanipulované justiční procesy, jejichž výsledkem byly v krajních případech také justiční vraždy. Tisíce vojáků postihly protiprávní rozsudky k dlouholetým nepodmíněným trestům a různé formy kariérní a společenské degradace.¹²

⁹ STEHLÍK, Eduard. *Srdce armády: Generální štáb 1919–2009*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 64.

¹⁰ BÍLEK, LÁNIK, ŠACH, 2006, op. cit., s. 97.

¹¹ NA, fond Komise 1, sv. 12, a. j. 201, s. 3.

¹² HANZLÍK, 2015, op. cit., s. 48.

Se změnou politického režimu je nedílně spjata změna právního řádu. Klement Gottwald se na zasedání UV KSČ v červnu 1948 nechal slyšet, že „je třeba zlikvidovat nemožný stav, kdy u nás platí zákony ještě z dob Marie Terezie,“ a že „je nutno zavést nový právní řád, který by pomohl upevnit a rozvíjet výsledky politického vítězství.“¹³ Do přípravy nových kodexů byl vtělen i lidový prvek, členy komisí se stali dělníci pražských továren, odboráři a mládežnickí funkcionáři. Pokyny zněly využívat sovětských zkušeností, zejména autorů A. V. Venědiktova a A. J. Vyšinského. Cílem bylo vytvořit jasné a lidu srozumitelné právo. Otázkou zůstává, zda tím nedošlo k degradaci právního jazyka, který už z vlastní podstaty měl být odlišný od mluvy všedního dne, latinské pojmy nevyjímaje, právo jako takové se stalo nástrojem uskutečňování společenských změn a prosazování politických cílů. Odstrašující je, že toto právo se k tomu otevřeně hlásilo. Právo směřovalo k účelu, k němuž bývá využíváno každým totalitním režimem. Je to jedna z absurdit lidských dějin, že právní řád, primárně sloužící k nastolení a udržování základních pravidel společnosti, je zneužit k záměru zcela opačnému, tedy k rozbourání těchto pravidel a nastolení chaosu.¹⁴

3 Zákon na ochranu lidově demokratické republiky

Zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky byl a priori koncipován jako nástroj pro potlačení jakékoli skutečné či zdánlivé opozice komunistického režimu a v důsledku patřil k těm nejkrutějším. Byl hojně využíván při politických procesech jako hlavní legislativní opora v boji proti tzv. třídnímu nepříteli. Proto také na mnoha místech ukládal jako jediný možný nejvyšší, hrdelní, trest u kvalifikovaných skutkových podstat velezrady, vyzvědačství, válečného škůdnictví nebo spolčování se s nepřitelem proti republice a jejímu zřízení atd. Trest odnětí svobody, doprovázený peněžitými tresty a většinou také zostřený tvrdým ložem jednou v určeném časovém intervalu byl však i hlavní. Oproti prvorepublikovému zákonu č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky byly ale trestní sazby až trojnásobně vyšší. I proto se nezřídka stávalo, že se souhrnný trest všech obžalovaných

¹³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 557.

¹⁴ BLÁHOVÁ, Ivana. *Oběti komunistické spravedlnosti: právní aspekty politických procesů 50. let 20. století*. Praha: Auditorium, 2013, s. 52–53.

vyšplhal až na několik tisíc let odnětí svobody. Novým trestem v rámci zmínovaného zákona pak bylo tzv. nápravné opatření jako jedna z náhražek krátkých trestů odnětí svobody. Přes krátkou účinnost zákona, která činila pouhé dva roky, dokázala na jeho základě komunistická justice v politických procesech v Československu odsoudit téměř 27 tisíc osob.¹⁵

Zajímavý pohled na pohnutky komunistických zákonodárců k přijetí zákona a ochranu lidově demokratické republiky přináší již samotná důvodová zpráva, připomeňme si proto alespoň její úvodní pasáž: „*Události z let 1938 až 1945 ukázaly, že nepřátelé republiky, kteří se dovolávají demokracie a svobody, aby mohli potlačovat svobodu jiných, dovedli zneužití slabin dosavadní trestní ochrany státu, aby připravili katastrofu, která stát postihla v roce 1938. Ochranu státu poskytovanou dosud zákonem č. 50/1923 Sb., bylo tudíž třeba náležitě zvýšiti. Přitom bylo však třeba přihlídnouti k hlubokým změnám v nazírání na stát a jeho úkoly, k nimž došlo v revolučním období v roce 1945, charakterizovaném postupující demokratizací státu, která došla výrazu ve zlidovění veřejné správy a v přechod k demokracii hospodářské. Stát budující na zásadách socialistických, nemůže ke své ochraně vystačit se zákonem, který byl zaměřen k ochraně státu budujícího na základech zcela jiných. Je proto nutné vytvořit nový zákon na ochranu republiky, který by přiblížil ke změněným poměrům, a který by byl účinnou zbraní proti všem, jejichž činnost by byla zaměřena proti státu a jeho lidu. Potřeba takové účinné ochrany je dnes tím naléhavější, když vnější nebezpečí pro stát dosud nepominulo.*“¹⁶

Velmi výmluvnou a signifikantní je také řeč poslance zpravodaje JUDr. Jaroslava Kokeše na začátku projednávání zákona na ochranu lidově demokratické republiky pronesená na plénu Národního shromáždění 6. října 1948, kde nejen vysvětluje důvody k přijetí tohoto zákona, ale také nevybíravě útočí na některé bývalé představitele demokratických stran před únorem 1948, z nichž mnozí se později stali obětmi vykonstruovaných politických procesů: „*Není jistě náhodou, že tento návrh zákona projednává Národní shromáždění vsměle ze svobodných demokratických voleb dne 30. května 1948 jako jeden*

¹⁵ HALAMOVI, Veronika. *Politické procesy v Československu 1949–1953: nástroj legitimizace komunistického režimu a homogenizace společnosti*. Ostrava: Moravapress, 2014, s. 28.

¹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky. Tisk vládního návrhu zákona na ochranu lidově demokratické republiky. Národní shromáždění republiky Československé 1948–1954 – tisky. *psp.cz* [online]. 7. 9. 1948 [cit. 27. 8. 2021]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0094_02.htm

z nejnaléhavějších zákonů a že k projednávání tohoto zákona dochází ve dnech 10. výročí Mnichova. Národní shromáždění totiž plně chápe své povinnosti, které má vůči pracujícím lidu Československa a národům českému a slovenskému, jakož i vůči spojencům naší republiky a ostatním bojovníkům za mír, a pokládá za svoji povinnost co nejdříve zákonem poskytnouti lidové demokratické republice co největší bezpečnost před jejími nepřáteli. Před únorem 1948 se v Ústavodárném Národním shromáždění dostávala otázka ochrany republiky na přetřes, a to jak ve výborech, tak v plenu ÚNS. Ukazovalo se čím dále tím více, že jedna část poslanců pokládala zákon na ochranu republiky z r. 1923 za velmi přísný, a tito poslanci by byli nejradyji viděli, aby lidové demokratická republika Československá nebyla vůbec ničím a nikým chráněna. Byli to páni poslanci jako Nermut, Dečí, Chudoba, Čížek, Hora a další, kteří na veřejných projevech i jinak se dopouštěli trestných činů proti republice a zneužívali poslancecké imunity v nejhrubším smyslu. Na druhé straně byli poslanci, kteří prosazovali co nejostřejší postup proti těm, kdož se dopouštějí trestných činů na republice, navrhovali a prosazovali vydání zločinců jako Kempného, Bugára a Ursínyho¹⁷ a požadovali, aby lidové demokratické republice byla zajištěna dokonce zvýšená ochrana s ohledem na zkušenosti posledních let. Únor 1948 pak nám ukázal, proč oni pánové Krajínové, Nermutové a Bartošové tolik brojili proti bezpečnostním orgánům, hlavně proti státní bezpečnosti, která stíhala činnost proti republice, a proč rovněž tehdejší ministr Drtina stál na straně nepřátel republiky a ochraňoval zrádce a velezrádce.“¹⁸

¹⁷ Ján Ursíny byl československý politik (nejprve agrárník v meziválečném období, poté vedoucí člen Demokratické strany na Slovensku), který pomáhal iniciovat a aktivně se účastnil Slovenského národního povstání. I po válce zůstal politicky aktivní, dostal se až na pozici místopředsedy vlády, přes všechny své zásluhy se nakonec stal politickým vězňem, proti němuž byla vedena tvrdá politická kampaň. To vše již před únorem 1948. Bezprostředně po komunistickém převratu byl obviněn a odsouzen ve vykonstruovaném procesu. Z vězení byl propuštěn v roce 1953 a již se neúčastnil politického života. V roce 1964 byl rehabilitován a Nejvyšší soud zrušil celý svůj rozsudek z roku 1948. Jedinou „vinou“ Jána Ursínyho bylo ve skutečnosti pouze jeho stranické členství v Demokratické straně – silného a úspěšnějšího rivala komunistů v parlamentních volbách na Slovensku v roce 1946. Podrobně viz ŘEPA, Tomáš. Účastník Slovenského národního povstání Ján Ursíny a jeho další osudy. In: SYRNÝ, Marek (ed.). *Slovenské národné povstanie – medzi minulosťou a odkazom pre dnešok*. Banská Bystrica: Múzeum Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici v spolupráci s Katedrou histórie Filozofickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, 2020, s. 84–92.

¹⁸ Z úvodního proslovu poslance zpravodaje JUDr. Jaroslava Kokeše při projednávání zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidové demokratické republiky v Národním shromáždění. Stenoprotokol 13. schůze Národního shromáždění Československé republiky. *psp.cz* [online]. 6. 10. 1948. [cit. 27. 8. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/013schuz/s013001.htm>

Proslov poslance zpravodaje byl zakončen těmito slovy: „*Nepřátelé republiky totiž toužili po odstranění lidové demokracie, všech vymožeností lidové demokratického zřízení a po návratu k buržoasní demokracii z první republiky i k návratu všeho, co s ní bylo spojeno. Lidově demokratická republika Československá je jiným státem co do politické, sociální i hospodářské struktury, než byla republika z roku 1923 a 1938. Se zřetelem na tuto skutečnost byl také vytyčen požadavek, že pro náš nový život nebude postačovat státní ústava z roku 1920, nýbrž naopak, že se zřetelem na veliké změny, které v našem životě nastaly, bude vytvořena ústava nová, odpovídající přáním a požadavkům našeho lidu a změněným poměrům. Z toho vyplývá pak druhá skutečnost, neméně závažná, že i ostatní zákony, které neodpovídají nastalým změnám a jsou s nimi eventuálně v rozporu, musí být odstraněny a nahrazeny novými. A tak je tomu i se zákonem na ochranu republiky.*“¹⁹

Zákon přijalo již nové Národní shromáždění, které vzešlo z nedemokratických, nesvobodných zmanipulovaných voleb v květnu roku 1948. Tento zákon se stal prostředkem nepřiměřené a nelegitimní perzekuce těch obyvatel, kteří se odvážili projevit nesouhlas s novým totalitním režimem. Zákon se skládal z pěti hlav, rozčleněných do 75 paragrafů. První hlava obsahovala trestné činy proti republice, druhá hlava trestné činy proti vnější bezpečnosti státu, třetí hlava trestné činy proti vnitřní bezpečnosti státu, čtvrtá hlava trestné činy proti mezinárodním vztahům a poslední pátá hlava ustanovení společná a závěrečná. Hlava první se zabývala trestnými činy proti státu. Ustanovením § 1, pod názvem Velezrada, byla chráněna samostatnost, územní celistvost a ústavní jednotnost republiky, její lidové demokratické zřízení, společenská a hospodářská soustava zaručená ústavou a ústavní činnost prezidenta republiky a dalších ústavních činitelů. Útok na tyto chráněné zájmy byl zločinem a za jeho spáchání hrozil pachateli trest odnětí svobody v délce deset až dvacet pět let, nebo i doživotí. Hrozil i trest smrti, v případě, že by viník spáchal zločin velezrady za branné pohotovosti státu, nebo v době jeho ozbrojeného napadení, nebo byly-li výše zmíněné chráněné zájmy ohroženy zvláštní měrou, byla-li k spáchání tohoto zločinu použita branná moc nebo jiný obdobný sbor, případně pokud se zde vyskytovala jiná, zvláště přitěžující okolnost. Avšak pojem „zvláště přitěžující okolnost“

¹⁹ Ibid.

nebyl v zákoně nijak dále specifikován. Jednalo se tedy o pojem poměrně neurčitý a poněkud vágní formulaci.²⁰

Velezrada byla tehdejším režimem považována za jeden z nejtěžších zločinů vůbec. Ryze politické důvody, proč tomu tak bylo, přiblížil z perspektivy představitelů komunistické justice plk. JUDr. Juraj Vieska ve svém komentáři z roku 1950: „*Právě velezrada, vyžvėdačství a sabotáž byly oficiálním, někdy jen málo maskovaným a zatajovaným, jinde dobře skrytým programem vedoucích špiček předúnorových reakčních stran.*“²¹

Ustanovení o velezradě v zákoně na ochranu lidově demokratické republiky bylo soudní praxí velmi zneužíváno a nezákonně vykládáno, neboť za velezradu byly považovány i pokusy o přechod státních hranic. Toto nezákonné zneužívání § 1 se opíralo se o nepodložené předpoklady – zdánlivou notorietu:

„a) pachatel za hranicemi bude mít možnost spolčit se s cizí mocí za účely uvedenými v ust. § 1 odst. 1 zákona č. 231/1948 Sb., resp. před jeho účinností za účely uvedenými v ust. § 2 zák. č. 50/1923 Sb.)

b) pachatel ví o této možnosti

c) pachatel za tím účelem přechází hranice.“²²

Toto nezákonné zneužívání § 1 bylo vedeno snahou zamezit četným odchodům občanů Československa za hranice. Užíváním tohoto ustanovení docházelo k nepřiměřené perzekuci té části obyvatelstva, která s novým režimem nesouhlasila, a raději se rozhodla území republiky opustit. Docházelo tak k porušování principu právní jistoty, neboť lidé opouštějící republiku ji opouštěli v domněnání, že v případě odhalení jejich činu jim hrozí nanejvýš stíhání podle § 40 (Neoprávněné opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu) tohoto zákona, a tedy nanejvýš pět let vězení. Avšak jejich jednání bylo stíháno jako velezrada a tím jim v krajním případě mohl hrozit

²⁰ LOJEK, Antonín. Zákon na ochranu lidově demokratické republiky (č. 231/1948 Sb.). In: SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN, (eds.). *Encyklopedie českých právních dějin, XXI. svazek Volby-Zákon a.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, v koedici Ostrava: KEY Publishing, 2020, s. 465.

²¹ VIESKA, Juraj. *Ochrana lidově demokratické republiky: (Komentář ke par. 78–129 trestního zákona č. 86/50 Sb.)*. Praha: Orbis, komentované zákony, 1950, s. 6.

²² BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, s. 574.

až trest smrti. Další ustanovení – § 2, nazvané sdružování proti státu, chránilo stejné zájmy jako § 1, tedy samostatnost, územní celistvost a ústavní jednotnost republiky, její lidově demokratické zřízení, společenskou a hospodářskou soustavu zaručenou ústavou a ústavní činnost prezidenta republiky a dalších ústavních činitelů. Na rozdíl od velezrady, je zde stíháno spolčování v úmyslu podvracení těchto zájmů. Toto úmyslné jednání bylo přečinem a bylo trestáno až třemi lety vězení. Účelem tohoto ustanovení tedy zřejmě bylo zabránit vzniku nejrůznějších odbojových organizací, případně skupin, a odstrašit obyvatelstvo od případného členství v nich a od poskytnutí jakékoliv pomoci či podpory, již by se jim ze strany občanů mohlo dostat.²³

Důvodová zpráva k ustanovením hlavy druhé zákona na ochranu lidově demokratické republiky uváděla následující: „*Ustanovení hlavy druhé jsou určena ke vnější ochraně státu. K vnější bezpečnosti státu patří především jeho brannost. Brannost státu je pak obřozována nejen přímými útoky, nýbrž i nepřimo některými útoky proti branné moci spojence, a proto takové útoky na brannou moc spojence je v zájmu státu třeba trestat. Další skupina trestných činů zde uvedených jsou některá jednání spáchaná v době branné pobotovosti státu, v době ozbrojeného napadení republiky a v době, kdy se konají zvýšená bezpečnostní opatření pro obranu státu. K těmto ustanovením je třeba upozornit, že moderní způsob vedení války klade zvýšené požadavky nejen na samu brannou moc, nýbrž i na veškeré obyvatelstvo státu a že obrana může být poškozována i sabotáží v hospodářských podnicích apod.*“²⁴

Hlava druhá se nazývala trestné činy proti bezpečnosti státu. Obsahovala skutkové podstaty jako například vyzvědačství, vyzvědačství proti spojenci, nedbalé uchování státního tajemství, ohrožení obrany republiky, nedovolené zpravodajství a válečná zrada. Touto hlavou byly chráněny zájmy jako státní tajemství, jeho uchování a tím i obrana republiky. Trestného činu vyzvědačství (§ 5) se dopustil ten, kdo vyzvěděl státní tajemství v úmyslu předat jej cizí moci, přímo i nepřimo nebo se s někým za takovým účelem spolčil. Vyzvědačství také bylo vedle již zmíněné velezrady dalším trestným činem,

²³ LOJEK, 2020, op. cit., s. 465–466.

²⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky. Tisk vládního návrhu zákona na ochranu lidově demokratické republiky. Národní shromáždění republiky Československé 1948–1954 – tisky. *psp.cz* [online]. 7. 9. 1948. [cit. 27. 8. 2021]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0094_02.htm

za který hrozil trest smrti. Smrt hrozila i za válečné škůdnictví uvedené v § 10 a za válečnou zradu uvedenou v § 11.²⁵

Ve čtvrté hlavě zákona, konkrétně u již zmíněné problematiky – § 40 a trestného činu neoprávněného opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu se uvádělo: „*Československý občan, který v úmyslu poškodit zájem republiky opustí neoprávněně území republiky nebo ve stejném úmyslu neuposlechne výzvy úřadu, aby se v přiměřené lhůtě, kterou mu úřad určí, na území republiky vrátil, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.*“²⁶

Skutková podstata tedy nespočívala jen v neoprávněném opuštění republiky, ale bylo stanoveno, že občan musí mít navíc zájem poškodit zájem republiky. Nejvyšší soud proto brzy definoval, co představuje zájem republiky a 3. prosince 1949 tak shledal vinným občana, který se pokusil přejít státní hranice, ale byl dopaden. Tento občan se hájil tím, že zamýšlel v cizině cestovat a pracovat, aby poznal svět, a že tedy chtěl opustit republiku jedinečně z touhy po dobrodružství. Podle okresního soudu, který obviněného v první instanci neshledal vinným, pak „*předpokládal, že pojem ‚zájmu republiky‘ ve smyslu § 40 zák. č. 231/1948 Sb. by naplnilo v souzené věci pouze to, kdyby byl obžalovaný chtěl, jak uvedl okresní soud, vejít v cizině ve styk, s cizí mocí a cizími činiteli, zejména vojenskými, a pracovat tam proti lidově demokratickému zřízení republiky.*“²⁷

Státní prokurátor se proti takovému rozsudku odvolal, a když neuspěl ani krajského soudu, pak teprve Nejvyšší soud konstatoval, že: „*pojem ‚zájmu republiky‘ v uvedeném smyslu naplňuje každý její zájem, jak plyne i z toho, že původní osnovy bylo vypuštěno slovo ‚důležitý‘. Bylo tedy věci odvolacího soudu, aby, neshledal-li, že měl být poškozen zájem uvedený v rozsudku okresního soud, zkoumal, zda si byl obžalovaný vědom, že svým ilegálním odchodem za hranice odejme pracovní sílu plnění pětiletého plánu, a zda tedy nejednal v úmyslu (aspoň eventuálním) tento zájem republiky poškodit. Tomu by mohla nasvědčovat jednat notorická skutečnost, že plnění pětiletého plánu je naléhavým zájmem republiky, který je odchodem pracovní síly za hranice nutně poškožován, jednak údaj obžalovaného, že pracoval doma v hospodářství a večer soukromě studoval střední školu.*“²⁸

²⁵ LOJEK, 2020, op. cit., s. 466.

²⁶ § 40 zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidové demokratické republiky.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince.1949, sp. zn. Tz I 26/49; ŠKERLE, 2013, op. cit., s. 286–287.

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince.1949, sp. zn. Tz I 26/49.

Obdobně vypovídajícím způsobem, který dokládá účelové nakládání s právem a přibližuje atmosféru doby komunistické totality ve svém raném období, Nejvyšší soud dále doslovně konstatoval, že: „*každý jednotlivec svým ilegálním odchodem za hranice rozmnožuje řady těch, kteří v době nové výstavby republiky, nenalézajíce vnitřní nutkání jakkoli se zde zapojit do budovatelské práce at' už na tom, či onom úseku, a opouštějíce vlast, v cizině se pak organizují, po příp. zachyceni nepřátelskými útvary jsou organizováni v tlupy a spolčení připravující úklady republiky, a že poskytuje při nejmenším, i když sám pak nevyvíjí další trestnou činnost, reakčním žvltům v cizině vhodný propagační materiál k všemožným nepřátelským akcím proti Československé republice.*“²⁹

Důležité je zmínit i zajímavá společná ustanovení, uvedená v hlavě č. V, která se jednak dotýkala trestů a umožňovala uložit např. trest uveřejnění rozsudku nebo peněžitý trest či zabránění jmění, ale i příkázání do donucovací pracovny. Zajímavý byl i výklad pojmu veřejně, kdy stačilo, aby se projev uskutečnil před více jak dvěma osobami.³⁰

Při přijímání zákona č. 231/1948 Sb. se totiž sice hovořilo o jeho preventivním poslání (ostatně specificky pojatém: prevence se tu zaměřovala se zastrašováním přísnými tresty), avšak jeho ustanovení se stala nástrojem třídně pojaté represe. Dokládá to právě i ustanovení § 59, podle něž u zločinů podle tohoto zákona soud nemohl vyslovit podmíněné odsouzení nikdy a u přečinů a přestupků tehdy, kdy „*veřejný zájem vyžaduje výkon trestu*“. V jednom rozhodnutí, odsuzujícím pachatele za nadávky místním úřadům a členům komunistické strany z roku 1949, se veřejný zájem na uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody zdůvodňoval tím, že pachatel svými výroky před více osobami ve veřejně přístupné místnosti (v hostinci) vzbudil pohoršení a že jeho štvavé výroky mohli slyšet i další hosté, kteří se v místnosti nacházeli.³¹

Pro rozhodování podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky vznikl – podobně jako v roce 1923 – státní soud (na základě zákona

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince.1949, sp. zn. Tz I 26/49; ŠKERLE, 2013, op. cit., s. 287.

³⁰ ŽATECKÁ, Eva. Vývoj trestního práva v Československu 1948–2009. In: SALÁK, Pavel a Jaromír TAUCHEN, (eds.). *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 368, 2009, s. 125.

³¹ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomlvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 260.

č. 232/1948 Sb.). Pokud bychom měli přijímané zákony z období přelomu 40. a 50. let obecněji shrnout, je třeba uvést, že nové trestněprávní kodifikace nahradily starší trestněprávní zákony včetně do té doby samostatných vojenských trestních předpisů (vojenského trestního zákona z roku 1855 a vojenských trestních řádů z roku 1912). Definitivně tím odstranily dualismus recipovaného rakouského a uherského práva i dualismus občanského a vojenského práva. Tento pozitivní rys však do značné míry zastiňuje jejich nízká kvalita. Trestněprávní předpisy, v nichž snaha o jednoduchost a odstranění formalismu vedla k oslabení záruk spravedlivého procesu, se tak významně podepsaly pod nízkou kvalitu trestního soudnictví v padesátých letech. Tu ovšem ovlivnila i řada dalších faktorů. Připomenout je třeba špatnou profesní připravenost a nedostatek zkušeností nových soudců a prokurátorů, z nichž velká část narychlo získala požadované právnické vzdělání v Právnické škole pracujících, vyhrocenou společenskou atmosféru, právní nihilismus, a především masivní tlak na „třídní“ rozhodování. Negativní roli ovšem sehrál také samotný fakt rekodifikace. Zatímco před rokem 1951, než se nové trestněprávní kodifikace staly účinnými, se orgány činné v trestním řízení mohly při aplikaci starších předpisů opřít o řadu teoretických prací, judikátů a komentářů, vzniklých za dobu platnosti trestního zákona z roku 1852, nová a velmi často vágní a „novátorská“ ustanovení musela právní teorie a praxe teprve zpracovat, vyložit a prověřit v rozhodovací praxi. Některé ze starších zdrojů sice byly použitelné i nadále, ale odvolávat se na ně bylo v padesátých letech přinejmenším netaktické. Věcnou stránku problému totiž zastiňovalo ideologické hledisko, vyjádřené heslem o nutnosti důsledného rozchodu s buržoazním právem.³²

4 Dopady nezákonností na armádu

Prvním a základním krokem, který měl KSČ zajistit ovládnutí armády, byla změna složení jejího velitelského sboru. Proto k prvním čistkám mezi vojáky z povolání začalo docházet hned po 25. únoru 1948, kdy byli z armády propuštěni generálové a vyšší důstojníci, které mělo na svých seznamech

³² SCHELLE, Karel a Ladislav VOJÁČEK. *Z dějin moderního trestního práva: učební text pro studenty Masarykovy univerzity*. Ostrava: Key Publishing, 2020, s. 32–33.

„nespolehlivých“ 5. oddělení hlavního štábu.³³ Velmi brzy však politicky motivované čistky nabyly charakter totální destrukce celého velitelského sboru čs. armády a byly umocněny systémem následných represí, zasahujících nejen propuštěné vojáky z povolání, ale i jejich rodinné příslušníky. Pomocí velmi nevybíravých a brutálních metod se KSČ podařilo ve velmi krátké době zcela rozbít velitelský sbor armády vytvořený před únorem 1948. Čistky zasáhly všechny skupiny důstojníků bez rozdílu (Západ, Východ, domácí odboj, předmnichovská armáda), rozdílná byla pouze jejich intenzita.³⁴

Již v průběhu roku 1948 dochází k zatýkání a věznění důstojníků, kteří se neúspěšně pokusili odejít do zahraničí, a také těch, kteří jakýmkoli způsobem vyjádřili svůj nesouhlas s komunistickým režimem. Od počátku roku 1949 jsou perzekuce nepohodlných důstojníků organizovány systematicky obranným zpravodajstvím ve spolupráci se Státní bezpečností. Perzekuce byly zaměřeny především proti důstojníkům, kteří byli z jakéhokoli důvodu propuštěni z armády od roku 1945, ale i proti těm, kdo dosud zůstali v armádě a projevíli nesouhlas s poučným vývojem. Již v této době bylo příslušníky obranného zpravodajství používáno provokací, především proti příslušníkům letectva. Agenti OBZ či později 5. oddělení hlavního štábu připravovali fingované odchody do zahraničí a následně důstojníky, kteří projevíli zájem o odchod do zahraničí, zatýkali. Následovalo jejich různě dlouhé věznění bez soudu a poté odsouzení.³⁵

Vyšší formou postihu důstojníků ze strany komunistické justice bylo jejich zatčení a vyšetřování, které končilo převážně soudním postihem. Pokud byl případ shledán politickým, byl proti vojákům z povolání používán právě zákon na ochranu lidově demokratické republiky, na jehož základě stanuli nikoliv před vojenským, ale státním soudem, který vynášel nejprísnější rozsudky včetně trestů smrti. Příkladem důstojníka obviněného na základě zákona na ochranu lidově demokratické republiky může být gen. Vladimír

³³ Detailně k činnosti OBZ a 5. oddělení hlavního štábu při přípravě seznamů a sbírání kompromitujících materiálů k pozdějším procesům viz HANZLÍK, František. *Bez milosti a slitování: B. Reicin – fanatik rudého teroru*. Praha: Ostrov, 2011, s. 117–132; obdobně HANZLÍK, František. *Tajné služby na cestě KSČ k moci 1945-1948: únor 1948 – výsledek nerovného zápasu*. Praha: Academia, 2021, s. 219–225.

³⁴ BÍLEK, LÁNIK, ŠACH, 2006, op. cit., s. 104.

³⁵ HANZLÍK, 2015, op. cit., s. 59.

Příkryl odsouzený k trestu ve výši 25 let vězení.³⁶ Zajímavou je i kauza pplk. ve výslužbě Josefa Hrušky³⁷, který byl ve skutečnosti agentem Vojenského obranného zpravodajství a pomáhal vytvářet fiktivní odbojovou organizaci Pravda zvítězí (někdy uváděná také jako Pravda vítězí) s cílem v provedení protikomunistického státního převratu. Již od začátku však šlo o cílenou komunistickou provokaci. Hruška byl popraven dle zákona na ochranu lidově demokratické republiky za velezradu poté, když se jej jeho nadřízení jako nepohodlného svědka nezákonně činnosti rozhodli zbavit. V tomto procesu byl na doživotí odsouzen i gen. Karel Kutlvašr, který se ve skutečnosti provinil jen tím, že v květnu 1945 jako velitel povstaleckých jednotek pražského povstání spolupodepsal kapitulaci německých jednotek, čímž umožnil jejich odchod do západního zajetí a byl tak prohlášen nepřítelem SSSR.³⁸

V době nejtvrdějších represí došlo k exekuci celkem 49 vojenských osob. Do této skupiny byli zahrnuti aktivní vojáci, veteráni československých vojenských jednotek z druhé světové války, kteří odešli do výslužby, a důstojníci, kteří vyřazení do civilu v rámci tzv. „očisty armády“. Za vojenskou osobu je třeba počítat i vojína v záloze, ve skutečnosti oběť kolektivizace, u něhož ale vojenský výcvik a znalost účinnosti střelných zbraní patřily ke zdůvodnění vynesení absolutního trestu.³⁹

Před vojenskými soudy končili vojáci, kteří se provinili tzv. vojenskými trestnými činy, jako bylo prozrazení vojenského tajemství, neuposlechnutí rozkazu, urážka mezi vojáky, ztráta zbraně apod. U vojenských soudů probíhaly také tzv. následné procesy s „pomahači“ těch, kteří byli odsouzeni státním soudem. Vedle soudního postihu byli vojáci z povolání postihováni také mimosoudní cestou, která byla uskutečňována pouhým administrativním

³⁶ ČEKANOVÁ, Markéta. *S cejchem zákona 231: na památku těch, kteří trpěli ve jménu proklamovaných světých zítřků: 262 500 politických vězňů ve 180 táborech, 100 000 občanů odlečených KGB do Sovětského svazu, 4 000 politických vězňů, kteří v komunistických táborech zemřeli, 247 popravených po politických procesech*. Plzeň: Miloslav Krist, 2008, s. 4–5.

³⁷ ABS, fond Vyšetřovací spisy, V-5604 MV, Josef Hruška a spol., Trestní oznámení z 24. ledna 1949.

³⁸ Jaroslav LÁNÍK a kol. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2005, s. 168.

³⁹ PEJČOCH, Ivo. *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948–1955*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 4.

aktem bez sdělení obvinění a možnosti obhajoby nebo odvolání. Jednalo se především o internaci asi 300 důstojníků v táboře nucených prací Mírov, který byl zřízen v roce 1949 pro vojáky z povolání vyhozené z armády, u nichž chyběl zákonný důvod pro odsouzení. Tábor existoval do roku 1951 a byl známý nelidskými podmínkami.⁴⁰

Jedním z velmi závažných důsledků perzekucí příslušníků armády byl i fakt, že pro nábor nových vojáků byla morální a odborná kritéria naprosto nepodstatná, důležitá byla jen a pouze ochota sloužit novému režimu. Tím došlo k tomu, že se čs. armáda stala v podstatě nebojeschopným tělesem. Dlouhodobě destruktivně působila i přítomnost sovětských poradců, kteří měli možnost ovlivňovat cokoli a podle sovětského vzoru se postupovalo i při přípravě politických procesů.

5 Závěrem

Nezákonnosti, ke kterým docházelo již v období let 1945–1948, se staly po převzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948 masovým jevem i přes snahu vládnoucí strany o jejich částečnou legalizaci přijetím zákonů typu zákona č. 213/1948 Sb. o úpravě některých poměrů na ochranu veřejných zájmů, č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky, č. 247/1948 Sb. o táborech nucené práce a dalších. Monopol moci komunistické strany zajišťoval, že nechvalně známé metody práce používaly bezpečnostní složky i nadále bez jakýchkoliv obav z jejich zveřejnění v tisku či z případné kontroly parlamentem. Ironií osudu je, že obětí nezákonností a perzekucí se po únoru 1948 stali i ti, kteří se přičinili velkým dílem v letech 1945–1948 o uchopení moci komunistickou stranou. Stejný osud potkal mnohé z těch, kdo v poválečném období stáli na straně demokracie, i těch, kteří se zasloužili o její porážku. Nakonec skončili ve stejných vězeních, táborech nucených prací, a dokonce i na popravisti.⁴¹

Zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky byl přijímán jako řešení aktuálních otázek ochrany republiky, když existující zákon č. 50/1923 Sb. byl novým režimem nastoleným únorovým převratem vnímán

⁴⁰ BÍLEK, LÁNÍK, ŠACH, 2006, op. cit., s. 104–105.

⁴¹ HANZLÍK, 2021, op. cit., s. 399.

jako nepřijatelný a taktéž za situace, kdy trestní zákon byl teprve připravován. Zákon č. 231/1948 Sb., ve své podobě samostatného předpisu platil jen několik let, do přijetí nového trestního zákona č. 86/1950 Sb., do něhož byl s určitými změnami převzat. Za krátkou dobu své existence se ale stihl stát podkladem pro nezákonné stíhání a odsouzení mnoha osob. Na jeho základě stanulo před Státním soudem téměř dvacet sedm tisíc osob a bylo vyneseno 249 trestů smrti.¹

Už jen z důvodu takového počtu zničených lidských osudů vesměs na základě zcela vykonstruovaných obvinění je důležité si takto účelově přijímanou legislativu připomínat, protože ohýbání práva je vždy začátkem cesty, ze které není návratu, cesty k nesvobodě a pošlapávání lidské důstojnosti. Politické procesy jsou dodnes hodnoceny jako jedno z největších traumat, které přinesla komunistická totalita pro vývoj celé společnosti, přičemž jejich škodlivost byla dalekosáhlá a dopady dlouhodobé. Příslušníci armády, kterých se perzekuce týkala, byli zdaleka nejčastěji zkušení velitelé, veteráni a příslušníci protinacistického odboje, kteří na obranu země mnohokrát nasazovali vlastní život. Nepřítel je porazit nedokázal, dokázala to až komunistická justice!

Summary

Post-war Persecution of Members of the Military and the Adoption of the Law for the Protection of the People's Democratic Republic

After the end of the Second World War, Czechoslovakia was a country at a crossroads. The communists tried to take control of key institutions of the state, including the army. In doing so, a number of illegalities were committed. After the coup in February 1948, this was followed by the adoption of legislation by the already totalitarian state. A striking example was Law No. 231/1948 on the Protection of the People's Democratic Republic, adopted in October 1948. On the basis of this law, many thousands of people were convicted for alleged anti-State acts.

¹ LOJEK, 2020, op. cit., s. 468.